

Tauno Sarkkinen
Veitsiluoto Oy
Limingan konttori
91901 Liminka

TIEDOKSI

Koskien kesän 1993 hakkuita tilalla Pääkkö 8:11.

Suorittamani inventoinnin yhteydessä tarkastin 3.6.-93 Limingan Käyräkankaan muinaisjäännösalueen ja tuolloin havaitsin, että osa kohteen muinaisjäännöksistä oli huolellisesti merkitty metsähakkauksissa käytetyllä merkintänauhalla. Yhteydenotto metsänhoitoyhdistykseen vahvisti epäilyt alueelle suunnitelluista hakkuista. Koska näytti ilmeiseltä, että osa alueen muinaisjäännöksistä kuitenkin oli vaarassa tuhoutua, otin teihin yhteyttä puhelimitse 8.6. Tuolloin sovittiin, että toimitan teille karttaluonnoksen alueesta sekä joitakin ohjeita ja käyn merkitsemässä kohteet maastoon. Ohessa on lisäksi myös vähän tietoa itse kohteesta ja jätinkirkoista yleensä sekä muutama sana muinaisjäännösten rauhoittamisesta. Toivottavasti niistä on hyötyä paitsi ko. tapauksessa myös mahdollisissa tulevissakin.

Vastaisen varalta vielä pari numeroa, joista voi olla hyötyä:

Helsingissä Museovirastossa aluevalvoja Markku Torvinen
puh. 90-4050265

Oulussa Pohjois-Pohjanmaan Museossa maakunta-arkeologi Markku Mäki vuoti puh. 375200.

Kohteen sijainti

LIMINKA 12
Alatemes
Käyräkangas
Pääkkö 8:11
Kestilä Aaro perik.

3421 08 Suutarinkylä
x= 7179 54,-7960 ja -7964
y= 3444 12, 4410 ja -4416
z= n. 50 m

Kaksi jätinkirkkoa ja röykkiöitä (7+1), luokka I

Kyseessä on muinaisjäännösalue, joka on merkitty peruskartalle ja varustettu luonnehdinnalla "lapinrauniot". Alueella on kaksi jätinkirkkoa, joista itäisempi ja selvemmin erottuva on merkitty muinaisjäännöskyltillä. Tämän itäpuolella on yksi kiviröykkiö (muinaisjäännösten sijainnista katso liitteenä olevaa karttaluonnosta). Sen sijaan läntisemmän jätinkirkon kivistä

kootut vallit ovat hyvin matalat ja sammalen peittämät, eikä se niin ollen erotu läheskään yhtä selvästi kuin edellinen. Sen paikantamista helpottavat kuitenkin sen lähellä olevat kaksi selvästi erottuvaa röykkiötä eli ns. lapinrauniota. Näistä pohjoisempi on heti vallin vierellä ja toinen noin 10 m vallista etelään. Parhaiten vallin hahmottaa seuraamalla sen kiveystä. Jätinkirkon sisäpuoli on lähes kivetön. Jätinkirkkojen lisäksi kankaalla on vielä neljän röykkiön ryhmä, joka sijaitsee edellisestä noin 50 metriä kaakkoon. Myös se on merkitty kyltillä.

Jätinkirkoista

Jätinkirkot ovat nimenomaan Pohjanmaan rannikkoalueelle ominainen muinaisjäännösryhmä. Pohjois-Pohjanmaalta niitä tunnetaan noin 20. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta ne sijaitsevat 45-65 metrin korkeudella nykyisestä merenpinnasta. Ehyet jätinkirkot luetaan ns. I muinaisjäännösluokkaan, mikä tarkoittaa, että niillä on valtakunnallista merkitystä. Jätinkirkkojen tarkoituksesta ei olla aivan varmoja, mutta ilmeisesti kyseessä on muinaisten kalastajien ja hylkeenpyytäjien rannikolle tai saarille raivaamat suojapaikat.

Tutkimusten mukaan jätinkirkot ajoittuvat kivikauden lopulle, mikä tarkoittaa vuosia 2800-1600 eKr. eli pyöreästi niillä on ikää noin 4000 vuotta. Ajoitus perustuu maannousuun ja kaivauksissa löydettyyn esineistöön, kuten kiviesineisiin ja keramiikkaan. Niiden lähistöllä on usein röykkiöitä, kuitenkin ei aina niin monta kuin Käyräkankaalla. Lisäksi kyseinen kohde on toistaiseksi ainoa, jossa sijaitsee aivan vierekkäin kaksi jätinkirkkoa. Varsin todennäköisesti jätinkirkkoihin liittyy myös asuinpaikka, jota ilman kaivauksia on kuitenkin vaikea todeta.

Muinaisjäännösten rauhoittamisesta

Kiinteän muinaisjäännöksen rauhoituksella ymmärretään, että siihen kajoaminen (esim. kaivaminen, peittäminen tms.) on kielletty ilman asianomaista lupaa. Kyseessä on yleinen kieltö, joka ei edellytä erityistä viranomaisen päätöstä rauhoituksesta. Ominaista kiinteälle muinaisjäännökselle on, että se on syntynyt ihmisen toimenpiteiden tuloksena ja että sillä on esihistoriallista tai historiallista merkitystä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että sellaiset epämääräisetkin kivikasat ja -rakennelmat ja muut sellaiset rakenteet, joita kankailla usein tapaa ja joiden voi epäillä olevan iäkkäitä, on syytä jättää rauhaan, etenkin jos ne merkitty peruskartalle asianomaisella merkinnällä. Jos tällaista merkintää ei kartalla ole, olisi

suotavaa ilmoittaa mahdollisesta muinaisjäänöksestä Museovirastoon tai lähimpään maakuntamuseoon.

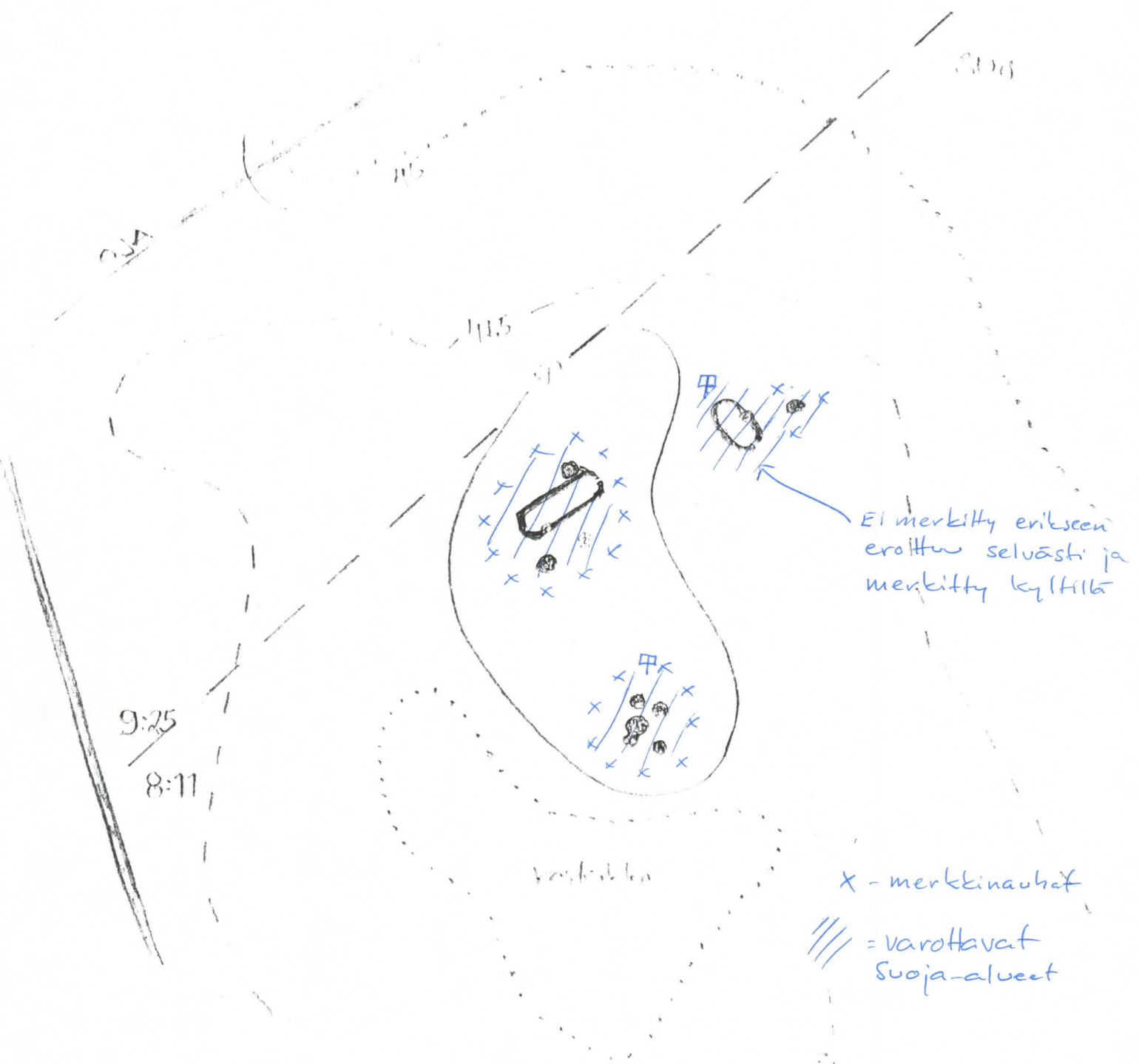
Ohjeita hakkuita varten

Rauhoitetun muinaisjäänöksen olemassaolo hakkuualueella ei ole esteenä puuston poistamiselle, kunhan pidetään huoli, että muinaisjäänöstä ei vahingoiteta tai peitetä. Nykyiset monitoimikoneet ovat sen verran raskastekoisia, että esimerkiksi röykkiön yli kulkiessaan ne aina aiheuttavat jonkinasteisia vaurioita. Niinpä ennen hakkuita on syytä merkitä muinaisjäänökset niin, että ne erottuvat selvästi ja voidaan näin helposti kiertää ainakin parin kolmen metrin päästä eikä aivan muinaisjäänöksen näkyvää osaa hipoen. Mikäli muinaisjäänöksen päällä kasvaa puustoa, se voidaan poistaa esimerkiksi moottorisahalla. Hakkuiden yhteydessä tehty puuston poistaminen muinaisjäänöksen päältä itse asiassa edesauttaa sen säilymistä. Hakkuuaukella esim. röykkiön päälle ja välittömään läheisyyteen pystyyn jätetyt puut kaatuvat helposti tuulella ja näin syntyvät tuulenskaadot saattavat aiheuttaa jopa pahempaa jälkeä kuin metsätraktori tai harvesteri. Lopuksi ylimääräinen puuaines (oksat ja latvat) on syytä raivata reilusti sivummalle eikä jättää rakenteen päälle.

Mikäli hakkuiden yhteydessä on suunniteltu toteutettavaksi äestys on siitä syytä luopua. Äestyksen yhteydessä tuhoutuu usein paitsi näkyvä kiinteä muinaisjäänös myös turpeenalainen näkymättömissä oleva asuinpaikkakerros.

Oulussa 11.6.1993

Mika Sarkkinen
va. tutkija
Museovirasto

Ei merkitty etäiseen erottuu selvästi ja merkitty kyltillä

x - merkkinauhat

/// = varottavat suoja-alueet

LIMINKA [12]
Käyräkangas

Yleistalokuva
Jätinkirkkoja (2)
Räpykivintä (8+1)

Puumos. H. Sarkkinen
10.6.93

11/15/93